

Roll No. ....

Total Pages : 03

**MDQ/D-23**

**6618**

SANSKRIT LITERATURE

Paper : XV/SKT-SC-305-D

Group-D

Aitihasikakavyam Khandakavyam Cha

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

**नोट** : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

1. अधोलिखिताः प्रश्नाः संक्षिप्तोत्तरैः समाधेयाः— **4×4=16**

(क) विक्रमांकदेवचरितस्य ऐतिह्यं प्रतिपादयत ।

(ख) किं नाम खण्डकाव्यम् ?

(ग) अन्योक्तिविलासे काव्यलिङ्गालङ्कारं विवेचयत ।

(घ) उत्तरमेघे अलकानगर्याः सौन्दर्यं वर्णयत ।

2. छन्दोऽलङ्कारनिर्देशपूर्वकं सप्रसङ्गं श्लोकद्वयं व्याख्यात— **2×8=16**

(क) अनभ्रवृष्टिः श्रवणामृतस्य, सरस्वतीविभ्रमजन्मभूमिः ।

वैदर्भरीतिः कृतिनामुदेति, सौभाग्यलाभप्रतिभूः पदानाम् ॥

(ख) कर्णामृतं सूक्तिरसं विमुच्य, दोषे प्रयत्नः सुमहान् खलानाम् ।

निरीक्षते केलिवनं प्रविश्य, क्रमेलकः कण्टकजालमेव ॥

(ग) कषोपले पौरुषकाञ्चनस्य पङ्के यशः पाण्डुसरोरुहाणाम् ।

व्यापारयन् दृष्टिमतिप्रहृष्टामावाप्तपाणिप्रणये कृपाणे ॥

(5-27/5) L-6618

P.T.O.

3. अधोलिखितेषु प्रसङ्गपुरस्सरं छन्दोऽलङ्कारविवेचसहितं श्लोकद्वयं व्याख्येयम् – **2×8=16**

- (क) द्वीपेषु कर्पूरपरागपाण्डुष्वास्वाद्य लीलापरिवर्तनानि ।  
भ्रान्त्या तुषाराद्रितटे लुठन्तः शीतेन खिन्नास्तुरगा यदीयाः ॥
- (ख) यस्येषवः संयुगयामिनीषु प्रोतप्रतिक्ष्मापतिमौलिरत्नाः ।  
गृहीतदीपा इव विन्दते स्म खड्गान्धकारे रिपुचक्रवालम् ।
- (ग) प्राप्तस्ततः श्रीजयसिंहदेवचालुक्यसिंहासनमण्डनत्वम् ।  
यस्य व्यराजन्त गजाहवेषु मुक्ताफलानीव करे यशांसि ॥

4. छन्दोऽलङ्कारनिर्देशपूर्वकं सप्रसङ्गं श्लोकद्वयं व्याख्येयम्– **2×8=16**

- (क) अयि दलदरविन्द स्यन्दमानं मरन्दं  
तव किमपि लिहन्तो मञ्जु गुञ्जन्तु भृङ्गाः ।  
दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन्  
परिमलमयमन्यो बान्धवो गन्धवाहः ॥
- (ख) याते मय्यचिरान्निदाघ मिहिरज्वालाशतैः शुष्कतां  
गन्ता कं प्रति पान्थसंततिरसौ संतापमालाकुला ।  
एवं यस्य निरन्तराधिपटलैर्नित्यं वपुःक्षीयते  
धन्यं जीवनमस्य मार्गसरसो धिग्वारिधीनां जनुः ॥
- (ग) सौरभ्यं भुवनत्रयेऽपि विदितं शैत्यं तु लोकोत्तरम्  
कीर्तिः किं च दिगङ्गनाङ्गणगता किं त्वेतदेकं शृणु ।  
सर्वानेव गुणानियं निगिरति श्रीखण्ड ते सुन्दरान्  
उज्झन्ती खलु कोटरेषु गरलज्वालां द्विजिह्वावली ॥

5. काव्यसौष्टवनिर्देशपूर्वकं सप्रसङ्गं श्लोकद्वयं संस्कृतेन व्याख्येयम्– **2×8=16**

- (क) आनन्दोत्थं नयनसलिलं यत्र नान्यैर्निमित्तै-  
नन्यस्तापः कुसुमसरजादिष्टसंयोगसाध्यात् ।

नान्यस्मात्प्रणयकलहाद्विप्रयोगोपपत्ति-  
र्वित्तेशानां न च खलु वयो यौवनादन्यदस्ति ॥

- (ख) वासश्चित्रं मधु नयनयोर्विभ्रमादेशदक्षं  
पुष्पोद्भेदं सह किसलयैर्भूषणानां विकल्पान् ।  
लाक्षारागं चरणकमलन्यासयोग्यं च यस्था-  
मेकः सूते सकलमबलामण्डनं कल्पवृक्षः ॥
- (ग) मत्वा देवं धनपतिसखं यत्र साक्षाद्वसन्तं  
प्रायश्चापं न वहति भयान्मन्मथः षट्पदज्यम् ।  
सभूभङ्गप्रतिहतनयनैः कामिलक्ष्येष्वमोघै-  
तस्यारम्भश्चतुरवनिताविभ्रमैरेव सिद्धः ॥